

PROLOGAS

Manoji istorija iki šiol giliai užrausta tarsi sėnosios civilizacijos, slypinčios po žemių klodais ir nauju gyvenimu. Tačiau žmonės atkakliai kapstosi po praeitį, baksnoja vakarykštės dienos relikтус, kad stebėtūsi nebesančių padarų paprastumu. Demonstruojame savosios viršenybės įrodymus stiklinėse vitrinose, įrengtose didinguose statiniuose kartais net per pusę pasaulio nuo vietų, kur jie rasti.

Londone mačiau iš Partenono atgabentą Elgino marmurą, iš Australijos aborigenų nugvelbtą skydą ir nuostabųjį Kohinurą. Mano vaikystės kalba *Koh-i-Noor* reiškia Šviesos kalną; pavadinimas stelbia tamsią deimanto istoriją.

Vis dėlto negaliu būti pernelyg kritiška, nes skrynelėje pati turiu pagrobtą brangenybę, atsidūrusią toli nuo tos vietos, kur buvo rasta. Niekada niekam nepasakojau, kaip ji man teko — nei moteriai, padėjusiai pabėgti iš degančios šalies, nei moteriai, mane auginusiai kaip amerikietę, nei vyrui, kurį beveik mylėjau.

Jeigu vieną dieną uždraustasis gyvenimas nebūtų taip netikėtai iškilęs, gal būčiau jį slėpusi amžinai. Ir gal nebūčiau uždavusi klausimų, kuriuos tildžiau saugodama užglaistyta gyvenimą.

Kas jūs tokia? — manęs klausia, kai moku už kavą, imu iš bibliotekos knygas, kai baigiantis darbo dienai paskutiniam pacientui aiškinu, kaip šalinsiu jį apėmusį vis didėjantį auglį. Tarsi būčiau ne žmogus, o kokia nors biologinė rūšis. Žmonės apsvaido mane tapatybėmis ir žiūri, kuri prilips — graikė, italė, libanietė, argentinietė,

rytų europietė. Nukreipiu klausimus tarsi geležinkelio iešmus, kad nepataikytų į dėžes su amunicija ir neužtvindytų gailėsčio bangomis; vienintelį ramų gyvenimo dešimtmetį saugau tik sau.

Bet nepapasakotos istorijos glaudžiasi sekliuose kapuose. Būna naktų, kai pabundu nuo šalčio, per miegus nusimetusi antklodę. Skaičiuoju žvaigždes, kad atgaučiau kvapą.

Kartą maža mergaitė su aksominiais kaspinais plaukuose gūžėsi didžiulių rūmų rūsyje, įsispraudusi tarp varinių puodų ir virdulių, tarp kartoninių dėžių, prigrūstų prarasto pasaulio lobių. Kaskart supurtyta kylančio riksmo ji suleisdavo dantis į švelnią rankutę. Ji težinojo, kad turi tupėti kuo tyliau, ir meldėsi, kad tik niekas neišgirstų dainos aido; taip dainuodavo tėtis, vėlyvą metą radęs ją nemiegančią.

*Snūduriuoju, o tu nemiegi,
Aš naivus, tu — labai gudri.*

Dėl tėčio — nepaisydama tėčio — tamsoje ji sutramdė raudą.

Keli metrai virš galvos koridorių labirintu vaikščiojo kareiviai — kai kurie iškilmingai, kai kurie nelabai. Sienos nutaškytos tamsraudonėmis dėmėmis — revoliucijos ženklais. Prezidentu pasijutęs generolas krito į prabangią Viktorijos laikų sofą ir vedžiojo pirštais per lakuotus ranktūrius. Jis pūtėsi galvodamas, kaip netrukus ims rinktis žmonės, norintys išreikšti padėką už aukas, šįvakar suaukotas didesnės gerovės labui. Jis atsistojo ir nužingsniavo vyšniniu rankų darbo kilimu, puoštu dailiomis baltomis gėlėmis, apsisivijusiomis dramblio pėdą primenančiais ornamentus. Generolas apžiūrėjo kairio bato padą, paskui — dešinio. Bet nevertėjo jaudintis — afganų kilimas, matyt, tyčia toks parinktas, puikiai sugeria ne tik palietą arbatą, bet ir kraują.

Tarsi aureolė rūmus supantis miestas laukė prezidento pareišk-

kimo, paaiškinimo, kodėl skraido „Suchoj“ lėktuvai ir girdisi šūviai. Kabule įsitaisę Amerikos diplomatai, kai kurie dar apsvaigę nuo kokteilių, svarstė, kas per konfliktas kilo taikiamame egzotiškame jų poste. Viena žilaplaukė amerikietė, paveikta surūkytos drūtos cigaretės, išgytos iš hipių poros, bandė gaudyti virš galvos siūbuojančius popierinius lėktuvėlius. Kaip amerikiečiams įprasta, ji plojo žvalgydamasi į blyksinčius fejerverkus.

Rūmuose besiglaudžianti maža mergaitė žinojo žiaurią tiesą — joks šioje žemėje gyvenęs vaikas niekada nebuvo už ją vienišesnis.

Tą vakarą virto milžinai. Kvaitinanti tuštuma prarijo visa, kas kitados buvo. Tačiau drebanti maža mergytė negalėjo pasiduoti. Ji bus drąsi, nes tėtis kartą pasakė, kad joje gyvena pasaulis, kad jos kaulai iš kalnų, o gyslomis teka upės, kad širdies dūžiai — tūkstančio šuoliuojančių kanopų dundesys, o akyse spindi žvaigždėto dangaus šviesa.

Aš esu toji mergaitė, ir ši istorija mano.

I DALIS

1978-ųjų balandis

1 SKYRIUS

Į ratu bėgantį rūmų kelią suko vora mašinų, viena po kitos dingstančių iš akių, — tilo varikliai ir slėpėsi žibintai. Stebėjau vis išnyrančius ir prie rūmų vartų artėjančius siluetus.

— Nilaba, jie čia, — sušnabždėjau.

— Kiek automobilių?

— Gal penkiolika. Lauke per tamsu. Sunku pasakyti.

— Tuoju reikės eiti, — įspėjo Nilaba.

Ir mama turėjo matyti artėjančius automobilius. Iš holo ataidėjo jos balsas. Rūmai dūzgė kaip visada ypatingomis progomis, kai prašmatniausiuose kambariuose sušurmuliudavo svarbiausi svečiai.

— Sitara! Kur tu?

Negalėjau paslėpti nusivylimo. Pažvelgiau į Nilabą, sėdinčią ant grindų, prie krūtinės pritraukusią kelius. Lempa gelsva šviesa apšvietė skruostus.

— Juk savaitgalis, — sudejavau.

— Jie nori, kad visi maži vaikai būtų lovelėse, kai apačioje bus atidaryta ta dėžė, — pasakė Nilaba pakartodama, ką jai buvo sakiusi mama. — Gal tau reikėtų pas ją ir eiti, kol ji pati tavęs nesurado.

Bet aš niekada nebuvau linkusi pasiduoti.

— O tu? Lažinuosi, kad ir tavo mama tavęs ieško.

Nilaba papurtė galvą.

— Tikrai ne. Dabar aš — jauna moteris. Taisyklės pasikeitė.

Prajuokino.

— Tu vos metais už mane vyresnė. O kad pažvelgtum man į akis, turi apsiauti aukštakulnius.

— Šaipykis, šaipykis, bet jei tik norėčiau, galėčiau užsivilkti kokią suknelę, nusileisti pas juos į apačią, ir niekas nieko nepasakytų, — pareiškė Nilaba, susinėrusi ant krūtinės rankas.

Per daug ją mylėjau, kad baksnočiau erzindama, kokia dar plokščia toji krūtinė.

— Ar Nilaba pas tave? — šuktelėjo mama, tarsi būtų pamiršusi, kad mudvi su Nilaba neišskiriamos nuo tada, kai išmokau vaikščioti. — Ir jai jau seniai laikas.

Nilaba vengė mano akių. Paaiškėjęs, kad tiesa ne jos pusėje, ji niršdavo beveik taip, kaip aš skonėdavausi savo teisumu.

Mudvi su geriausia drauge įsmukome į prezidento biblioteką, todėl galėjau pasklaidyti praėjusią savaitę aptiktą tekstą. Prieš tūkstantį metų astronomas vardu al-Sufi parašė „Nejudančiųjų žvaigždžių knyga“. Jis, kaip ir aš, žavėjosi žvaigždynais, istorijomis, užrašytomis šviesos plunksna. Atitraukiau aksomines užuolaidas, kad palyginčiau žvaigždynų piešinį su naktinio dangaus žvaigždėmis. Vieną po kitos susiradau visas žvaigždeles ir stebėjausi, kad laikas nenugvelbė nė vienintelio mirgančio brangakmenio.

— Aš čia, — atsakiau, dirsčiodama į atverstus puslapius.

Al-Sufi nupiešė raitytą Drakono uodegą; slibinas dvišakiu liežuviu apsvijęs Mažuosius Grįžulo Ratus. Esu skaičiusi, bet turiu ir pati įsitikinti stebėdama, kad šis žvaigždynas Kabulo platumose matomas kiaurus metus.

Mūsų mėnesiai pavadinti žvaigždynų vardais; greitai bus *Saur*, Tauro, mėnuo. Nubrėžiau tarp žvaigždžių menamas linijas ir išvydau jaučio ragus, tarsi kardai skrodžiančius dangų. Net plaukeliai ant sprando pasišiaušė, kai pabandžiau įsivaizduoti nuo padangės šokantį milžinišką gyvulį ir šuoliais lekiantį šia žeme.

Mama kyštelėjo galvą pro prancūziško stiliaus bibliotekos duris.

— Štai kur jūs. Mergaitės, jau vėlu, — švelniai subarė. — Sitara, pabūk su broliuku, man reikia lipti į apačią. Greitai vakarienė, bus negerai, jei manęs nebus šalia tėčio.

— Bet dėdė Daudas sakė, kad galim...

Žmogus, kurį vadinau dėde Daudu, buvo Nilabos senelis. Taip jau nutiko, kad pastaruosius penkerius metus jis buvo dar ir Afganistano prezidentas; dėdė Daudas mums garantavo beveik neribotą galimybę naudotis prezidento biblioteka su lubas siekiančiomis knygų lentynomis, kurioms neįmanoma atsispirti.

Iš tikrųjų mano tėtis ir prezidento Daudo nesiejo kraujo ryšys, bet mūsų šeimos buvo tokios artimos, kad mudvi su Nilaba augino kaip pusseseres. Mano tėtis buvo patikimiausias prezidento patarėjas. Dažnai likdavome rūmuose pernakt, ypač kai prezidentas rengdavo vakarinius priėmimus. Tokiais vakarais abi su Nilaba susirasdavome kokį rūmų kampilį, pasislėpdavome ir kalbėdavomės, kol užmigdavome, iš sodo plūstant muzikos garsams. Dalydavomės paslaptimis, kurios mus siejo tvirčiau nei tas pats kraujas. Nilaba žinojo, kad esu paėmusi vieną iš mamos žiedų su perlais ir jį išmainiusi į klasės draugės lėlę su užsimerkiančiomis ir atsimerkiančiomis akimis. Ir tik aš žinojau, kad generolo Jamšido sūnus spuoguotu veidu Nilabai parašė meilės laiškėlį — dainos žodžius ant liniuoto sąsiuvinio lapo.

Per kelerius metus Nilaba, jos brolis Rostamas ir aš iššniukštinėjome kiekvieną Argo — taip vadinami prezidento rūmai — kvadratinį metrą. Vaikštinėdavome palei sienas įsivaizduodami tam tikrus istorinius tarpsnius ir tardavomės patys juose dalyvaujantys. Mudvi su Nilaba pirštų galiukais šaudydavome įsivaizduojamomis kulkomis, o Rostamas dėdavosi esąs grobikas, bandantis įveikti gilų griovį, dabar apžėlusį žalia žole.

Ten, kur kadaise buvo haremas, įsivaizduodavome šilkinčius karaliaus sugulovių balsus, paskui smukdavome į statinį, kur kitados buvo kareivinės, ir žygiuodavome aukštai keldami kojas, atiduodami pagarbą. Rostamas skaitydavo istorijas apie Čingischano pergales šiose žemėse, o mes sėdėdavome vienos pačios bokštelyje, nukreipusios žvilgsnius į dantytus kalnus, saugančius Kabulą ir rūmų sienos.

Jeigu būtume galėję keliauti laiku, būtume aplankę kiekvieną Argo istorijos dešimtmetį, kad įsitikintume, kaip tiksliai atkūrėme pasirašomų sutarčių procedūras, pasitikėjimą pelniusiujų išdavystes, nesibaigiančią kovą dėl mūsų šalies nepriklausomybės nuo svetimų šalių įsibrovėlių.

Vieną dieną sėdėjome sode, medžių paunksmėje, sklaidydami vieną iš tėčio istorijos knygų. Rostamas stebėjo, kaip vartau puslapius ieškodama kokio konflikto ar periodo, kurio dar nesame suvaidinę.

— Turbūt tas, kas rašė šią knygą, gyveno užsimerkęs! — pareiškiau, garsiai užversdama knygą ir ant nugarėlės ieškodama autoriaus pavardės.

— Štai tau, kad nori. Ir kas gi tau nepatinka? — paklausė Rostamas, pakėlęs antakius.

Nilaba gulėjo ant žolės užmetusi koją ant kojos. Ji pasivertė ant šono ir parėmė galvą ranka.

— Tik pagalvok, kiek šiuose rūmuose būta žmonių, — pratariau, pamodama tolumoje dunksančių didingų statinių pusėn. — Nejau ten tik vyrai? Arba Kabule?

— Kur lenki? — toliau klausinėjo Rostamas.

— Knygoje nerašoma apie moteris, — atsakė Nilaba, džiaugdamasi galinti paaiškinti vyresniam broliui tai, kas ir taip visiškai aišku.

— Būk protinga. Knyga niekuo dėta, — nesutiko Rosta-

mas. — Vyrų — karaliai ir patarėjai, kariai ir tyrinėtojai. Jie priima sprendimus, įgyvendina planus ir kuria istoriją. Knygose visa tai ir įrašyta. Prisimename, praėjusią savaitę išrinkau 1842-ųjų britų sutriuškinimą. Judviem teko vyrų vaidmenys, kitaip išvis nebūtumėte vaidinusios.

Tasai spektaklis buvo vienas iš geriausiųjų, nes mes ne tik pakartojome, kaip afganistaniečiai guja iš šalies britus ir sipajus, bet atkūrėme dar ir arbatos vakarėlius, britų karininkų ir jų žmonių prieš mūsų vaidintas Šekspyro pjeses. Pavartojome visus iš mokytojų išmokus anglų kalbos žodžius.

— Dabar Sitara tau viską paaiškina, — atsakė Nilaba, taisydamasi įsivaizduojamą cilindrą ir krypuodama palei krūmų eilę. Ji vaizdavo persisotinusį akiniuotą britų pasiuntinį, siekiantį kolonizuoti Afganistaną.

— Rostamai, — pratariau nepakantaus persidirbusio mokytojo balsu, — britų poetas įspėjo karius: geriau mirti, nei užsitraukti afganistaniečių moterų rūstybę. Jei manai, kad moterys nesugeba imtis aktyvios veiklos, tau vietoj smegenų — moliūgo sėklos.

Rostamas nei atsiprašinėjo, nei pyko. Žinau, kad jis mane išgirdo, nes daugiau niekada nebraukė iš istorijos moterų.

— Rytoj ir vėl galėsite ateiti į biblioteką, — pasiūlė mama, — bet šis vakaras labai svarbus, man reikia jūsų pagalbos. Pastaruoju metu Fahimas labai bijo miegoti vienas. Turbūt nenorite, kad nubudęs jis pamatytų, kad šalia nieko nėra, tiesa?

— Taip neteisinga. Man visada tenka jį prižiūrėti, — protestavau.

— Verčiau nesiskųsk. Jau geriau pagloboti mieląjį Fahimą, nei leistis prižiūrimai Rostamo, — gūžtelėjusi pečiaias pratarė Nilaba.

Sulaukęs trylikos, Rostamas nenorėjo būti pamatytas žai-

džiantis su mergaitėmis. Mano mamai šitai tiko, nes ilgai netrukus žmonės mūsų buvimą kartu ims vertinti gerokai rimčiau, nepaisydami fakto, kad kartu žaisdavome visą gyvenimą.

Net Nilaba užsimindavo, kad mudvi galėtume tapti tikromis seserimis, jeigu ryžčiausi ištekti už jos brolio. Negalėjau pakęsti tokių kalbų, bet gal todėl, kad į Rostamą ėmiau žiūrėti kiek kitaip. Jis jau nebesielgė kaip vaikas. Man trūko jo draugijos; svarstydavau, ar tai reiškia, jog jis man patinka labiau, nei derėtų. Nors kiekviena į galvą šovusia mintimi dalydavausi su Nilaba, šių svarstymų neatskleidžiau.

— Mergaitės, mergaitės, — neatlyžo mama.

Atrišau užuolaidas prilaikančią kutais puoštą virvelę ir, garsiai atsidususi, kad išgirstų mama, įkišau arabišką knygą į jos vietą tarp kitų knygų dari kalba, angliškai ar kirilica užrašytais pavadinimais. Supratau, kaip siaubingai jautiesi apniktas baimės, net ir tos, kurios protu nepaaiškinsi. Kadangi bijojau tamsos, žavėjausi mirgančiomis žvaigždėmis.

— Vis tiek man jau merkiasi akys, — pratarė Nilaba. — Saldžių sapnų, Sitara. Labos nakties, tetute.

— Labos nakties, Nilaba. Pailsėk. Sitara rytoj atsikels guvi ir kuo anksčiausiai atbėgs pas tave.

Nilaba apšivijo rankomis mano mamos liemenį, prisispaudė, o tada smuko į koridorį.

Aš nusigrėžiau, kad mūsų neįduotų šelmiškas Nilabos šypsny. Jai išėjus, mama atsisuko į mane.

— Paskubėkime. Juk žinai, — suokalbiškai šnabzdėjo mama, — dėdė Daudas be tėčio pagalbos nė sviesto ant duonos neužsiteps.

— O tėtis sviesto neužsiteps be tavo pagalbos. Gal ir tau reikėtų įsirengti kabinetą šalia dėdės Daudo.

Mama nusišypsojo, ir šypsena dar labiau išryškino jos elegan-

ciją. Ji vilkėjo tamsiai mėlyną suknelę, sujuostą per liauną liemenį. Suknelė dengė kelius, rankovės šiek tiek išplatėjo ties riešais. Medžiagą — švelnų brokatą — nupirko tėtis per paskutinę kelionę į Libaną. Fasoną sugalvojo mama, nors suknelę siuvo toji pati siuvėja, kuri jai pasiuvo ir vestuvinę, ir visas kitas sukneles. Prie suknelės buvo priderintos aukštakulnės basutės ir paprastas aštuoniolikos karatų aukso pakabutis — kaligrafiškai išrašytas Alacho vardas. Plaukus ji buvo susišukavusi į viršų, lengvai pavėlusi ties viršugalviu, kad atrodytų kiek aukštesnė, ir susipynusi. Paliečiau mamos skruostą žavėdamasi po juodu pieštuku apvestais vokais spindinčiomis riešuto rudumo akimis. Ar noras būti tokiai pat gražiai kaip mama — pavydas ir tuštybė? O gal širdyje neišsitenkanti meilė?

— Sitara, kas yra? — paklausė mama. Ji pasilygino plaukus, matyt, akimirką suabejojo savimi. — Ar kas negerai?

— Ne, brangioji mama. Visai ne. Aš tik mažčiau.

— Apie ką? — paklausė ji.

Pakštelėjau mamai į skruostą. Kaip sako tėtis, Koranas mus moko, kad po motinų kojomis plyti dangus. Basčiausi po rūmus nuolat jausdama globiantį mamos buvimą.

— Kada važiuosime namo? — paklausiau ilgėdamasi jaukių rytų, kai mudu su Fahimu dar su pižamomis sėdėdavome tėvams ant kelių. Per dažnai lankydavomės rūmuose, kad jaustumėmės kaip svečiai, bet ir mums skirtas kambarys netapo namais. — Man atrodo, kad Fahimas ilgisi namų.

— Po savaitgalio, — patikino mama. — Pastarąsias kelias savaites tėtis buvo labai užimtas, dalyvavo daugybėje susitikimų, bet ilgai netrukus bus geriau.

— Ar dabar labai blogai? — paklausiau.

Kurį laiką tie susitikimai nuosekliai ilgėjo, paskui tapo labai trumpi, kartais baigdavosi trinktelėjus durims ir koridoriumi nukaukšint žingsniams.

Mama suėmė delnais mano veidą.

— Viskas bus gerai. Šįvakar švėsimė mūsų šalies praeitį su žmonėmis, kurie svarbūs šalies ateičiai.

— Čia bus rusų?

— Ir amerikiečių, indų, ir prancūzų. Gal bus ir kitų.

— Bet mokytojas mums sakė, kad amerikiečiai ir rusai vieni kitų nemėgsta. Ar jie nesusipeš?

— Ne, širdele, — atsakė mama, glostydama man plaukus. — Maistas ir menas — galingi taikdariai. Be to, jiems tektų gerai pagalvoti, ar mūsų namai — tinkama vieta vaikiškoms peštynėms. Mūsų žmonės visko prisižiūrėjo. Pagaliau džiaugiamės taika, kurios nusipelnėme.

Išmaniau istoriją, supratau mamos užuominą. Galėjau išvardyti visas pergales prieš Afganistano užkariautojus ir žinojau, kad kiekvieną pokytį lydi neramumai. Dauguma manojo pasaulio žmonių dievino prezidentą Daudą Chaną. Tačiau vieną dieną miesto sode išgirdau žmogų, dainuojantį populiarią dainelę. Dainos žodžius jis buvo pakeitęs kitokiais, kurie įstrigo sąmonės kertelėje dėl aiškaus rimo:

*Brolužis mano tapo kankinys, kai nugulė tava tamsi naktis,
mielasis prezidente, mik ramus, labanaktis.*

— Gal ir man reikėtų dalyvauti priėmime? Galėčiau apie tai parašyti į laikraštį, — pasiūliau nutaisiusi išminčiaus balsą.

Mama sučiaupė lūpas.

Praėjusių mokslo metų pabaigoje mūsų mokyklos direktorė aštuntokams paskelbė rašinių konkursą.

Kaip Afganistano žmonės galėtų švėsti mūsų tautos Nepriklausomybės dieną?

Nors buvau tik ketvirtokė ir menka rašytoja, mintyse sukosi

pokalbių su tėvais nuotrupos — per pietus kalbėjomės apie visus tris kartus, kai afganistaniečiams teko grumtis su britais. Parašiau rašinį, kurį pradėjau britų poeto Radjardo Kiplingo eilėmis.

*Jei sužeistas guli Afganistano plynėse,
Kur nuožmios moterys pjūtis savosios imasi,
Užgulki šautuvą ir šauk į smilkinį,
Kaip dera tikram kariui, ženk pas Viešpatį.*

Pasaulis skaitė Kiplingo eilėraštį, aiškinau aš, ir įsivaizdavo, kad Afganistano moterys — skerdikės, nors tos moterys tik gynė savo namus ir šeimas nuo įsibrovėlių. Geriausias būdas afganistaniečiams švęsti Nepriklausomybės dieną — tai savais žodžiais užrašyti savo istoriją.

Kruopščiai parašytą rašinį įmečiau į direktorės dėžutę. Paskutinę pamokų dieną direktorė pasikvietė mane į savo kabinetą. Baisiai išsigandau, pamaniau, kad mokytoja mane įskundė dėl to, kad svajoju per pamokas arba negebėjau rašyti dailia rašybiu.

*Sitara, paprašyk tėvų, kad nupirtų šio ketvirtadienio laikraštį.
Tavo rašinys laimėjo konkursą ir bus išspausdintas laikraštyje.*

Tėtis grįžo namo nešinas pustuziniu laikraščiu; abu tėvai plačiai šypsojosi skaitydami po antrašte išspausdintą mano pavardę. Prezidentas Daudas net pajuokavo, kad galbūt nė nebaigusi mokyklos gausiu vietą jo kabinete.

— Šis metas tau gerokai per vėlyvas, — atsakė mama. — Kitą dieną paprašysi tėčio, kad viską trumpai papasakotų asmeniškai tau. Jis tikrai neatsisakys.

Iš balso supratau, kad jos neperkalbėsiu.

— Vis tiek aš per daug pavargusi. Eik ir pasilinksmink, o aš pailsėsiu kartu su Fahimu.

Mama uždarė bibliotekos duris ir koridoriumi palydėjo mane

į mums skirtą svečių kambarį; šį kambarį net užsimerkusi rasčiau iš bet kurio rūmų kampelio. Atmintinai mokėjau kiekvieną sienų apmušalų rašto detalę, žinojau, kuriose vietose kambario kampuose atsiklijavęs popierius. Žinojau, kiek lempučių yra sietynuose ir kuriuos langus atidaryti, kad prisikviestum kvapnų vėjelį.

Mūsų namai kitoje Kabulo upės pusėje — tik dalelė šių rūmų, jei kalbėtume apie dydį, bet visais atžvilgiais buvo šiltesni. Mudu su broliu dalijomės vienu miegamuoju, bet man buvo gerai ir taip. Kadangi buvau septyneriais metais už jį vyresnė, paprastai brolių prižiūrėdavau, kai mama darbuodavosi virtuvėje ar būdavo su svečiais.

Apsivilkau pižamą, kurią mama jau buvo paruošusi. Fahimas neramiai stukseno maža pėdute į čiužinį. Įsmukusi į žemą lovelę ir pabučiavusi jam į smilkinį užsitraukiau ant peties antklodę ir gulėjau žvelgdama į broliuką. Jis nurimo, nebesispardė, giliai iškvėpė.

— Gerai išmiegokit, brangučiai.

— Labanakt, brangi mamyte.

Apsimečiau žiovaujanti; labai stengiausi nepersistengti. Klausiausi tolstančio jos kulniukų kaukšėjimo įsivaizduodama, kaip žingsniuoja koridoriumi, praeina tėtės kabinetą, dėdės Daudo kabinetą. Gyvenamieji prezidento kambariai buvo priešingoje antro aukšto pusėje. Ten miegojo ir Nilaba, todėl netyčia su ja susidurti vidurnaktį buvo menkai tikėtina.

Mamai dar neišėjus iš kambario išgirdau, kaip ji tyliai sušnabžda dėkodama — *shukur*.

Mama visada už viską dėkodavo. Daug iškentėję žmonės visada taip. Kai mano tėvai vedė, tėtis buvo vienas iš aštuoniolikos studentų, gavusių stipendiją ir galimybę studijuoti Jungtinėse Valstijose, vietovėje, pavadintoje Oklahoma. Keli universitetai norėjo priimti kažkiek afganistaniečių, norinčių studijuoti inžineriją ir agronomiją, kad paskui jie galėtų grįžti į savo šalį ir dirbti

amerikiečių kompanijose, Afganistane statančiose užtvankas ir miestus.

Labai norėjau apie Oklahomą sužinoti daugiau, bet tėvai retai kalbėdavo apie ten praleistus metus. Žinojau tik tiek, kad žemė ten buvo tokia plokščia, jog jiems rodėsi, kad saulė ims ir nusės ant horizonto linijos. Atrodė, keliai driekiasi į amžinybę, o miestas sakytum galėjo praryti visą Kabulą. Nors retas kuris iš jų pažįstamų žmonių būtų galėjęs žemėlapyje parodyti Afganistaną, tėvams jie buvo draugiški. Vienas kaimynas juos pasitiko su pyragu ir stiklainiu konservuotų kiaulienos dešrelių, kurias tėtis atidavė amerikiečiui grupės draugui. Tėtis stačia galva nėrė į studijas pasiryžęs pasitarnauti Afganistano ateičiai. Nors mama ten neketino studijuoti, ji išmoko vairuoti, bibliotekoje lankė pamokas, žiūrėjo televizijos laidas, garsiai kartojo išgirstus sakinius ir ėmė dar sklandžiau kalbėti angliškai.

Ten ji pagimdė mano sesutę, kuri mirė dar prieš man pirmą kartą įkvepiant. Apie sesutę žinojau tiek, kiek galėjo tilpti mano saujoje — tebuvo likusi viena nuotrauka, kurioje mama laiko ją, susuktą į antklodėlę, viena nuotrauka, kurioje ji sėdi ant tėtės kelių, amerikietiškas gimimo liudijimas ir sidabrinų karoliukų apyrankė su pakabučiu, saugančiu nuo blogos akies.

Vis dėlto pakabutis jos neapsaugojo. Ilgai netrukus po to, kai tėvai grįžo į Afganistaną ir supažindino džiūgaujančias tetas ir dėdes su mano sesute, ji pradėjo karščiuoti. Sesutė iškeliavo vos po kelių dienų, palikusi tėvus tuščiomis rankomis ir sudaužytais širdimis.

Kaip norėčiau išvysti abi savo dukras vieną šalia kitos, kartais sakydavo tėtis. Bet ji visada liks mūsų mintyse. Nakties danguje išsirin-kau žvaigždę ir įsivaizduoju, kad ji ten, amžinoji mūsų švieselė.

Kažkoku stebuklingu būdu, kuris man, vaikui, buvo nesu-prantamas, tėvų sielvartas virto dėkingumu. Žinojau, kad žvelg-

dama į šalia manęs įsitaisiusį Fahimą mama galvodavo apie seniai mirusią sesutę. Ji nesiliaudavo man kartoti, kad mes — didžiausia Dievo siųsta paguoda, didesnės nė negalima įsivaizduoti. Būdama vaikas supratau, kad mums teko iškęsti Dievo skirtą tragediją.

Kai man sukako dešimt metų, nebesiglausdavau tėčio glėby, nebesitikėdavau mamos bučinukų po kiekvieno įdrėskimo kaip anksčiau. Nebesivaikiau meilės įrodymų tikėdama, kad toji meilė neišsenkanti kaip dykumos smėlis.